

Leonidas Aretakis

Vem är Rysslands terroranklagade marxist?

Flamman 16/8 2023

Boris Kagarlitskij (till höger) i sitt populära pratprogram "Rabkor". Foto: Youtube.

Efter fängslandet av den ryska statsvetaren och krigsmotståndaren Boris Kagarlitskij har vänsternamn som Jeremy Corbyn och Slavoj Žižek krävt hans frigivande. Många har samtidigt kritiserat Putinvänliga ställningstaganden på senare tid. Vem är den omtvistade dissidenten?

Den 25 juli arresterades den marxistiska ryska statsvetaren Boris Kagarlitskij och fördes till avkroken Syktyvkar i väntan på rättegång. Den ihärdiga kritikern mot invasionen i Ukraina anklagas nu för att "rättfärdiga terrorism", något som kan leda till sju års fängelse.

Anklagelsen gäller [ett inlägg på samtalsappen Telegram](#) den 8 oktober 2022, där han analyserar de ekonomiska och politiska konsekvenserna av sprängningen av Krimbron. Han skriver att händelsen är av stor militär betydelse, och att Krim lär drabbas av försörjningsproblem. Inlägget har numera försetts med en varningstext om att det är skrivet av en "utländsk agent".

Gripandet föranledde en våg av upprop för hans frigivande. Det [mest uppmärksammade](#) har undertecknats av 231 internationella vänsternamn, däribland profiler som Jeremy Corbyn, Slavoj Žižek och Nadja Tolokonnikova från Pussy Riot.¹

"Den verkliga anledningen till repressionen mot Kagarlitskij", skriver de, "är att han sedan februari 2022 konsekvent har fördömt aggressionen mot Ukraina, och understrukit det obeskrivliga lidande som kriget åsamkat inte bara det ukrainska folket, men också vanliga ryssar." De anklagar regimen för våldsamheter mot dissidenter som innefattar allt från tortyr

¹ Se [Internationella uttalanden: Frihet åt Boris Kagarlitskij! Frihet åt alla ryska politiska fångar!](#)

till långa fängelsestraff, beskriver Boris Kagarlitskij som en ”intellektuell som förföljs för sina åsikter” och kräver hans frigivning.

Brevet undertecknades även av den ryska statsvetaren Greg Judin, som i ett samtal med Flamman på samtalsappen Telegram säger att Kagarlitskij lär vara Rysslands internationellt mest ryktbara socialist.

– Det märker man inte minst på det stora gensvaret på uppropet.

Men brevet innehåller också en reservation – ”många av oss har varit oeniga med Kagarlitskij i det förflutna”.

I Putins ögon förvandlades den en gång så patriotiske marxisten till en av landets farligaste personer.

Andra stödbrev är mer explicita och lyfter besvärande anklagelser. Framför allt att han sedan Majdanupproret 2013 varit landets främsta ”rosa putinist”, som genom att framställa Rysslands angrepp mot Ukraina som antiimperialistiskt förmådde delar av vänstern att ställa sig bakom Putin. Breven ställer också kritiska frågor om varför han även har vunnit stöd hos nationalistiska höger röster.

Så vem är den fängslade marxisten, varför ändrade han sig om Ukraina – och vilka krafter representerar han i dagens Ryssland?

Boris Kagarlitskij föddes 1958 och blev utkastad från sina teaterstudier i Moskva 1980 på grund av dissidentaktiviteter. Två år senare arresterades han för ”antisovjetisk aktivitet”, efter att ha medverkat i samizdat-tidningarna Levy Povorot (”Vänstersväng”) och Varianty (”Varianter”), och släpptes ett år senare.

– Han tillhörde de så kallade ”Ungsocialisterna”, som försökte skapa en underjordisk vänsterrörelse. Och det farligaste du kunde vara i Sovjetunionen var givetvis socialist, säger Greg Judin.

Den ryska statsvetaren Greg Judin besökte Flammans kontor i maj. Foto: Leonidas Aretakis.

Efter Sovjetunionens fall tilläts Kagarlitskij studera igen, och blev snart en ryktbar marxistisk statsvetare knuten till Ryska vetenskapsakademin. Ett 20-tal av hans böcker har översatts till

engelska, varav de flesta handlar om det ryska samhället och dess nya roll i världen efter Sovjetunionens fall. Han blev en portalfigur för vänstermänniskor i väst som ville förstå landet, och byggde samtidigt en rysk följarskara genom sitt populära pratprogram [”Rabkor”](#) på Youtube.

Precis som andra tänkare i den så kallade ”världssystemteorin” såg han Väst som imperialismens centrum och Ryssland som en del av periferin. Immanuel Wallerstein, skolans mest berömda företrädare, beskrev därför annekteringen av Krim som en kamp mellan två parter, Tysklands premiärminister Angela Merkel och Vladimir Putin, medan vad ukrainarna ville var mindre relevant. Samir Amin – ett annat stort namn i samma skola – gick längre och beskrev i boken *Russia and the long transition from capitalism to socialism* (Monthly review press, 2016) kriget i Donbass som ”Moskvas kamp mot den imperialistiska ordningen”.

Även Boris Kagarlitskij drog proryska slutsatser av sina teorier. Med ekonomiskt stöd från Moskva grundade han Institutet för globalisering och sociala rörelser, som arrangerade konferenser till stöd för Putins krigsinsats i ”antifascismens” namn. ”Novorossija är inte ett projekt”, skrev han förhoppningsfullt om den ryskkontrollerade region som skulle etableras i Ukraina, ”men en dröm, en rörelse, ett gemensamt mål.” ([Andrej Movtjan, Open Democracy, 1/8.](#))

Ironiskt nog inledde han samtidigt en tät samverkan med en rad ryska fascister. Han medverkade i Florian Geyer-sällskapet som leddes av den radikala islamisten Heidar Jamal, och som även frekventerades av Putins ideolog Aleksandr Dugin och den svenska antisemiten Israel Shamir.

Kagarlitskij medverkade också vid konferensen ”Ryssland, Ukraina, Nya Ryssland: Globala problem och utmaningar” i Jalta samma höst – en konferens som även kallats för den ”fascistiska internationalen”. Bland besökarna återfanns förintelseförnekaren Nick Griffith från nynazistiska British National Party och den bulgariske nationalisten Pavel Tjernev, som uttryckt en önskan om att utplåna allt ”utländskt och främmande avskräde” i landet.

Vad gjorde Rysslands mest framträdande socialist i sådana sammanhang? Enligt Greg Judin fann den yttersta vänstern och högern gemensamma ytor kring en nostalgi för vad man såg som Sovjetunionens ärorika socialistiska och imperialistiska förflutna.

Kagarlitskij visar att det verkligen är möjligt att ändra åsikt och lära från sina misstag.

– Kagarlitskij stödde Putins invasion i hopp om att Donetsk och Luhansk skulle bli socialistiska republiker. Därmed väckte han också entusiasm för kriget i delar av den ryska vänstern. Men åren gick och det blev uppenbart för Kagarlitskij att det inte alls blev någon socialism, utan snarare två småvarianter av den ryska gangsterkapitalismens värsta sidor, som fjärrstyrdes från Moskva.

Kagarlitskij var också medveten om den hårda repressionen mot landets gryende unga vänsterrörelse från 2017 och framåt. Han insåg att Putin inte alls var en – visserligen komplicerad – frälsare från nyliberalismen och imperialismen, utan tvärtom dess främsta härförare i Ryssland, vilket han också förde fram med emfas i ”Rabkor”.

Eftersom hans publik bestod av många östukrainska ryska separatister så nådde han också ut till dem med sin djärva rapportering och kritik mot kriget. I den internationella pressen uppmånade han den västerländska vänstern att inte gå med på den ryska utpressningen, och kallade landet för en imperialistmakt. I Putins ögon förvandlades den en gång så patriotiske marxisten till en av landets farligaste personer. Han blev stämplad som ”utländsk agent”, något som han behövde framföra varje gång han talade offentligt för att slippa böter, och belades med arbetsförbud som akademiker.

Efter Boris Kagarlitskijs vändning har Greg Judin återfått respekten för honom. Han hoppas nu att kampanjen får ännu fler underskrifter, Kagarlitskijs historiska ställningstaganden till trots.

– Han visar att det verkligen är möjligt att ändra åsikt och lära från sina misstag. Han var heller aldrig själv smittad av det sovjetnostalgiska giftet, även om han umgicks i sådana kretsar. Han är en modig och god människa som dessutom är till åren, och som inte förtjänar flera år i fängelse.²

Leonidas Aretakis har, för transparensens skull, skrivit under [uppropet](#).

Lästips

[Boris Kagarlitskij i historiens ljus](#) (artikelsamling om K.)

Kagarlitskij om kriget i Ukraina:

[Evigt krig: från Putin till Peter och tillbaka](#) (juli 2022)

[Putins krig går sämre än det verkar](#) (augusti 2022)

[”Folk kommer inte att kämpa för den här regimen”](#) (augusti 2022)

[Om krigets ettårsdag – hur mycket längre kan detta pågå?”](#) (mars 2023)

[En seger för Putin vore det värsta som kan drabba Ryssland](#) (maj 2023)

[En vädjan till mina progressiva vänner i väst](#) (maj 2023)

[Inga nyttiga idioter längre](#) (juli 2023)

Solidaritet med Kagarlitskij:

[Svensk vänsterpress om arresteringen av Boris Kagarlitskij i juli 2023](#)

[Internationella uttalanden: Frihet åt Boris Kagarlitskij! Frihet åt alla ryska politiska fångar!](#)

Kagarlitskij: [Brev från fängelset](#)

---

² Se även artikelsamlingen [Boris Kagarlitskij i historiens ljus](#) som ytterligare diskuterar Kagarlitskijs tillfälliga snedsteg vad gällde Krim